

*До 20-річчя
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
до 90-річчя від дня народження Ю.С. Червоного**

Данілов Артем Іванович
аспірант кафедри господарського права і процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕДСТАВНИЦТВА АРБІТРАЖНИМ КЕРУЮЧИМ

Закон про банкрутствонаділяє арбітражного керуючого широким колом прав та обов'язків, проте недостатність спеціальних знань в окремих галузях, обмеженість організаційно-технічних можливостей, а також велика кількість справ про банкрутство, що одночасно знаходяться в провадженні арбітражного керуючого, обумовлюють потребу залучення інших осіб для забезпечення виконання повноважень арбітражного керуючого. Використання інституту представництва представляє особливий інтерес для арбітражних керуючих, оскільки надає додаткову можливість оптимізації та активізації придбання і реалізації суб'єктивних прав та обов'язків арбітражного керуючого в процедурах банкрутства.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [1] (далі — Закон про банкрутство), дозволяє арбітражному керуючому залучати для виконання своїх повноважень спеціалістів на договірній основі і не містить положень, які б передбачали можливість використання інших правових форм та засобів, за допомогою яких реалізація окремих повноважень арбітражного керуючого може доручатися третім особам, зокрема із використанням інституту представництва.

Закріплені в главі 17 Цивільного кодексу України [2] загальні положення про представництво та норми Закону про банкрутство не забороняють і водночас не містять прямого дозволу на використання інституту при здійсненні повноважень арбітражного керуючого. При окресленні меж дозволеної поведінки арбітражного керуючого законодавцем використано оціночні поняття добросовісності, розсудливості, обґрунтованості та цільової спрямованості дій арбітражного керуючого, що свідчить про можливість арбітражного керуючого вчиняти дії, які хоча формально і не визначені Законом про банкрутство, але здійснюються арбітражним керуючим з метою виконання завдань, які ставляться перед ним у процедурі банкрутства та відповідають критеріям добросовісності, розсудливості і обґрунтованості.

У Рекомендаціях Президії Вищого господарського суду України від 04 червня 2004 р. № 04-5/1193 «Про деякі питання практики

застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [3] висловлена правова позиція, відповідно до якої визнається можливість видачі арбітражним керуючим довіреностей на виконання окремих дій, проте заперечується можливість використання інституту представництва для передачі іншим особам таких повноважень, які арбітражний керуючий має здійснювати особисто. Пізніше у Постанові Пленуму Верховного суду України № 15 від 18 грудня 2009 року «Про судову практику в справах про банкрутство» [4] було конкретизовано, що розпорядник майна не має права використовувати інститут представництва для передачі іншим особам повноважень, встановлених частинами восьмою та дев'ятою статті 13 Закону, які зобов'язаний здійснювати особисто.

В межах загальної правосуб'єктності у відносинах з третіми особами арбітражний керуючий хоча і діє як окремий суб'єкт права зі спеціальним статусом, але при цьому не здійснює професійних функцій розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора. З огляду на це вбачається правильним, що арбітражний керуючий вправі використовувати інститут представництва для передачі іншим особам повноважень, які здійснюються ним в межах загальної правосуб'єктності і не пов'язані з виконанням функцій розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора у справі про банкрутство, тобто допустимим є залучення третіх осіб для здійснення загальноцивільного представництва арбітражного керуючого в межах загальної правосуб'єктності.

В межах спеціальної правосуб'єктності слід розмежувати повноваження, які арбітражний керуючий реалізує від імені боржника, здійснюючи функції органу управління юридичної особи боржника, та ті, які реалізуються арбітражним керуючим від власного імені в інтересах інших учасників справи про банкрутство.

Системний аналіз змісту глави 17 Цивільного кодексу України та ст. 28 Господарського процесуального кодексу України [5] дає підстави для висновку про можливість матеріального та процесуального представництва юридичної особи боржника іншими особами на підставі довіреності, виданої арбітражним керуючим, який в даному випадку діє не як окремий суб'єкт права, а як керівник боржника, який фактично уособлює всі органи управління боржника.

Реалізація повноважень, які передбачають прийняття управлінських рішень, чи можливість розпорядження майновими акти-

вами боржника, за своїм характером нерозривно пов'язані з особою арбітражного керуючого, і внаслідок цього передбачають їх здійснення особисто арбітражним керуючим. Значна кількість спеціальних повноважень арбітражного керуючого не передбачає варіативності поведінки, а тому оформлення довіреності є оптимальною правовою формою залучення інших осіб для забезпечення реалізації повноважень арбітражного керуючого. Під предметом доручення в даному випадку слід розуміти повноваження представника на вчинення точно визначених дій, що не передбачають можливості представника на власний розсуд обирати з деяких можливих варіантів поведінки.

Можливість використання арбітражним керуючим інституту представництва має визначатися в кожному окремому випадку в залежності від специфіки і змісту делегованих повноважень, особливостей реалізації повноважень арбітражного керуючого в межах спеціальної правосуб'єктності, наявності у особи повіреного статусу помічника арбітражного керуючого. Доцільно впровадити на законодавчому рівні поняття виключних повноважень арбітражного керуючого, які, виходячи з їх особливого характеру, можуть здійснюватися лише арбітражним керуючим особисто. На реалізацію решти спеціальних повноважень арбітражного керуючого, не віднесених до переліку виключних повноважень, не повинна поширюватися заборона використання інституту представництва. Це дозволить чітко окреслити межі використання арбітражним керуючим інституту представництва як одного з правових засобів реалізації повноважень арбітражного керуючого, що сприятиме подоланню існуючих труднощів правозастосування та забезпечить єдність судової практики. Задля вирішення цієї проблеми доречно доповнити, встановлені у ст. 98 Закону про банкрутство загальні повноваження арбітражного керуючого, правом використовувати інститут представництва (матеріального та процесуального) для передачі іншим особам окремих повноважень арбітражного керуючого, за винятком виключних повноважень, які арбітражний керуючий повинен здійснювати особисто, як спеціальний учасник справи про банкрутство.

Література:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [Електронний ресурс]. – 1992. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

3. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про судову практику в справах про банкрутство» [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-09>.
4. Рекомендації Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [Електронний ресурс]. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1193600-04>.
5. Господарський процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – 1991. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.

Денисова Тамара Петрівна

аспірант кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИКОНАВЧИЙ НАПИС НОТАРІУСА ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

На сучасному етапі побудови громадянського суспільства в Україні особливого значення набуває конституційне положення про те, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України). Тому одним з найголовніших завдань держави є не лише проголошення, а й захист законних прав громадян.

Захист суб'єктивних цивільних прав може здійснюватися у судовому або позасудовому порядку. Відповідно до ст.ст. 16-19 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) захист цивільних прав та інтересів здійснюється судом, Президентом України, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, нотаріусом або шляхом самозахисту.

Нотаріат як орган безспірної цивільної юрисдикції посідає важливе місце в національному механізмі захисту прав. Якщо призначенням суду є вирішення спорів, то нотаріат посвідчує безспірні права і факти, таким чином зменшуючи навантаження на суди.

Сьогодні найбільш ефективним та дієвим засобом позасудового захисту цивільних прав юридичних та фізичних осіб є виконавчий напис, що вчиняється нотаріусами [1, с. 66–69].

Застосування нотаріальної форми захисту цивільних прав має обмежений характер, оскільки згідно ст. 18 ЦК нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, встановлених законом.